

GLADIRIS

53

ČZS — ZÁKLADNÍ SPECIALIZOVANÁ ORGANIZACE
PĚSTITELŮ MEČÍKŮ A KOSATCŮ V NOVÉM JIČÍNĚ

GLADIRIS

ROČNÍK XV

ČÍSLO 53

BŘEZEN 1983

*Pro vlastní potřebu svých členů vydává základní specializovaná
organizace pěstitelů mečků a kosců ČZS se sídlem
v Novém Jičíně.*

Řídí redakční rada.

Povoleno ONV v Novém Jičíně č. 403/16 — 391/82.

*Vytiskly Východočeské tiskárny, n. p., provoz 20,
Hradec Králové.*

OBSAH

Organizační zprávy	str. 2
Potřeba systematičnosti při šlechtění mečků	str. 3
Amatérské šlechtění — ano, či ne?	str. 7
Výstavy	str. 9
Gladioly kontra Gramoxone	str. 10
Využití fólie při pěstování mečků	str. 11
Stomatologie hlíz	str. 13
Špičkové odrůdy mečků Petra Welcenbacha	str. 14
Hemerocallis — Denívka	str. 15
Společenská kronika	str. 16

MOTTO K MDŽ

*Za lásku k přírodě
vám, ženám, děkujeme,
ať květy z vašich zahrad
vám tuto lásku oplatí
a štěstí, láska a přátelství,
ať najdou domov u vás doma.*

ORGANIZAČNÍ ZPRÁVY

Výňatky některých bodů z jednání výborové schůze ZSO dne 14. listopadu 1982.

- Již na druhé schůzi výboru byla projednávána problematika větší aktivity členů naší ZSO „GLADIRIS“, kteří jsou rozptýleni na celém území ČSSR. Po široké diskusi bylo uloženo druhému místopředsedovi př. Slívovi Mir. vypracovat návrh územního rozdělení členů do jednotlivých oblastí a návrh náplně jejich činnosti. Návrh projednat ve výboru a seznámit s ním výroční členskou schůzi.
- pro stálý nedostatek příspěvků do našeho časopisu výbor doporučil kupování některých zahraničních odborných časopisů a tyto předávat předsedovi redakční rady.
- byly hodnoceny výstavy mečků v Gottwaldově a Třebíči, a některé nedostatky kolem nich. Prvnímu místopředsedovi př. Pítrovi bylo uloženo dopisem vysvětlit postoj výboru k výstavě v Třebíči.
- na základě písemné žádosti našeho dlouholetého člena a pokladníka př. Mužíka Viktora o uvolnění z funkce výbor vyhověl jeho žádosti a na jeho místo kooptoval př. ing. Lubojackého Jana, současného člena revizní komise.
- byla zhodnocena propagační výstava mečků na ÚV ČZS v Praze a rozporuplné problémy kolem zajišťování celé akce. Závěrem bylo schváleno rozhodnutí poděkovat všem, kteří se na zajišťování podíleli v našem časopise. Nečlenům naší organizace zaslat časopis zdarma.

ŠLECHTĚNÍ

POTŘEBA SYSTEMATIČNOSTI PŘI ŠLECHTĚNÍ MEČÍKŮ

Petr Mimránek

Každý z nás má jiné představy o tom, jak by měl vypadat ideální mečík. Začínající šlechtitelé uvažují nereálně a ve svých představách sní o chrpové modrém nebo silně vonícím květu, s nezvyklým tvarem a neuvěřitelnými kombinacemi barev.

Šlechtitel, který má za sebou několik let, respektive několik desítek let šlechtitelské práce, má nároky skromnější a představy jasnější. Jisté cíle je nutné mít, ale musí být přiměřené našim možnostem. Co si vlastně představujeme pod slovem ideální mečík, nebo hotový produkt šlechtění? Musí mít klas rovný jako svíčku, maximální zřasenost, voskovost a čistou barvu? Jistě, že nemusí. Důležitým požadavkem kvality našeho šlechtěnce je jeho kvalita a odolnost proti chorobám. Další vlastnosti růstové a vzhledové jsou diskutabilní. Dokonce i množivost může být diskutabilní, protože i málo množivý mečík může být pro amatéra velmi cenný.

Pro co vlastně šlechtíme? Pro jaké vlastnosti? Je to povětšinou líbivá barva, vlastnost, kterou nám mečík nabízí nějak přednostně. Estetický dojem z líbivé barvy by mělo doplňovat dokonale uspořádané květenství s 18–23 puky a dostatečným množstvím současně rozevřených květů.

Někteří šlechtitelé se zajímají jen o krásu jednotlivých květů, neberou ohled na to, že klas semenáče je křivý a má jen 10–12 pupat. Takového člověka však není možno odsuzovat, protože dáme-li jeho květ z křivé rostliny do klopky kabátu vedle květu z Grand Championa, náš názor se může změnit. Dá se šlechtit i pro vysoký množitelský koeficient. Kdo pěstuje květy pro prodej, rád takové šlechtění podpoří. Vysoká množivost je předním předpokladem úspěchu komerčních firem, a také podmínkou úspěchu v našem státním šlechtění. Šlechtitelskou záležitostí je také často opomíjena stabilita květenství. Problém stálosti kvetení je jedním z největších problémů, který sužuje pěstitele mečíků. Mnoho krásných odrůd kvete kvalitně jen jeden nebo dva roky po introdukci a tím jejich sláva končí. Pokud šlechtitel své úsilí zaměří jen jedním směrem, lze jistých úspěchů docílit rychleji než při zaměření na komplexní zušlechťení všech vlastností. Podaří se dát tyto všechny šlechtitelské cíle dohromady a vypěstovat definitivně ideální odrůdu? Jistě se tyto kladné žádané vlastnosti podaří shromážďovat v jedné odrůdě, ale domnívám se, že ideální úrovně nebude nikdy dosaženo, mimo jiné i proto, že nároky na kvalitní odrůdu budou stále vyšší.

Šlechtění květin je jistý druh umění. Není tím myšleno jen umění květiny pěstovat a přivádět je do kvalitního květenství, ale především umění výběru semenáčů. Například malíři, jsou každý svým pracovním projevem jiní, mají odlišný „rukopis“. Podobně i šlechtitelé jsou různí, jejich květinová fantazie se projevuje právě v jejich různém přístupu k výběru rostlin. Nejlépe tyto rozdíly mezi šlechtiteli jsou pozorovatelné na výstavách, při porovnávání jejich expozic.

Úspěšný americký šlechtitel dr. Robert Griesbach naznačil, že šlechtění a jeho vývoj stagnuje proto, že chceme dosáhnout dokonalosti u novošlechtěnců okamžitě, opomíjíme postupný vývoj mečků. Vyhazujeme semenáče, které vynikají jen v jednotlivých, třeba i úplně nových rysech. Nezapomínejme však, že naše možnosti jsou jen omezené, průměrný šlechtitel amatér zvládne během sezóny (pokud mu přeje počasí) 30—50 kombinací, pilný to dotáhne na 120 a fanda jde nad 200 křížení.

Výhodou této práce je zdravý pohyb na čerstvém vzduchu mezi květinovými záhony, ale může se i stát, že soused pozorující vás z okna protějšího domu, zavolá pro záchytku, protože podivně přebíhající osobu považuje za zmatence.

Velkou výhodou má šlechtitel, který si vede záznamy o svých pozorováních při rozkvétání semenáčů. Takto se dají vytypovat rostliny, u nichž je předpoklad úspěšného potomstva. Studium rodokmenů se okruh těchto rostlin dá ještě více upřesnit. Mnohdy však nevíme, zdali jsou informace o prapředcích zaručeně pravdivé. Pestrá škála kvetoucích rostlin daného křížení nám může do jisté míry dát odpověď na zbarvení a růstové vlastnosti rostlin z předešlých generací. K naší radosti vznikají mezi semenáči i rostliny, které jsou v porovnání k rodičům od nich značně odlišné.

Při kombinacích mečků s vysokým stupněm hybridizace, barevně velmi odlišných, se již podobnost potomstva k rodičům nedá tak snadno předpokládat. Jisté ale je, že se vyskytne zvýšený počet jedinců s nežádoucími vlastnostmi, nejčastěji krátkokvětenství, hadrovitost květů, nebo krátkou stopkou k řezu. Těchto znaků je nesmírně mnoho a jsou v rostlinách geneticky zakódovány. Při pečlivém sledování květenství si těchto chybných vlastností všimneme lépe, je to například nahlučení květů, nesprávné nasměrování květů, velké nebo nepravidelné mezery mezi květy, odstavení nebo nesouměrné umístění prvního květu, atd. Důležitým předpokladem úspěšného křížení je nepoužít ke kombinacím rostliny, jež mají stejnou, nebo přibližně podobnou vadu. Pokud tedy chceme křížit mečík, který se nám líbí pro jisté vlastnosti a je například velmi krátký, vybereme mu do páru mečík s dlouhým klastrem.

V zimních měsících, ve volném čase, sestavujeme hybridizační tabulky. Z odrůd, které vlastníme, vybereme ty, u nichž předpokládáme šlechtitelské vlohy. Tyto pak uspořádáme do skupin s podobnými dobrými a špatnými vlastnostmi.

Jedna z možností, jak sestavit mečičky do hybridizační tabulky:

A krátké,	B dlouhé,	X jiné vlastnosti	Y všeobecně dobré vlastnosti
ORIENT	BONFIRE	GEISHA	SNĚŽKA
DIEVČATKO	CANDYMAN	BRIDESMAID	AMY BETH
JACQUELINE	DRAMA	BICENTENNIAL	MISS AMERICA
PETRKLÍČ	FRESH SNOW	TYR	PASTICHE
ZUNI BOY	GOLD NUGGET	TOLTEC	SOFT SPOT
atd.	POWDER PUFF	VIVA	atd.
	atd.	atd.	

Zařazení do skupin A, B, X, Y atd. si provedeme podle individuálního pozorování rostlin na své zahradě. Chceme-li křížit cv. BRIDESMAID, musíme vzít do úvahy jeho špatné vlastnosti: krátký klas, někdy špatná stavba květů v klase, květ stárnutím značně mění barvu, a je vhodné jej použít jako pylovou rostlinu, tedy otcovskou. Křížíme s ním se záměrem získat v jeho potomstvu podobné, případně nové netypické znaky. Z tabulky vidíme, které mečičky jsou vhodné pro kombinování za účelem získání výstavního klasu. V úvahu připadají kombinace (B × X) a (Y × X). Jsou to:

BONFIRE, CANDYMAN, DRAMA, FRESH SNOW, GOLD NUGGET, POWDER PUFF

×

BRIDESMAID

a AMY BETH, SNĚŽKA, MISS AMERICA, PASTICHE, SOFT SPOT

×

BRIDESMAID.

Šlechtitel, který má zájem získat především neobvyklý tvar květu, raději zvolí kombinace (A × X) a (X × X). Jsou to:

ORIENT, JACQUELINE, DIEVČATKO, PETRKLÍČ, ZUNI BOY

×

BRIDESMAID

a TYR, TOLTEC, VIVA × BRIDESMAID.

GEISHA a BICENTENNIAL nejdou použít jako mateční, proto je z kombinace X × X vyloučíme.

Zajímavé jsou kombinace, ve kterých použijeme jako matku i otce stejnou rostlinu. V našem případě s BRIDESMAIDEM to není možné (podobně i semenáče získané z BRIDESMAIDU, se kterými jsem měl možnost pracovat, jdou použít pouze jako pylové rostliny). Vhodné by mohly být například tyto kombinace: PASTICHE × PASTICHE, SNĚŽKA × SNĚŽKA, TYR × TYR a podobně. Tímto způsobem křížíme, sledujeme-li zvýraznění některé kladné vlast-

nosti. V tomto záměru můžeme pokračovat i v další generaci a to tak, že rostlinu získanou samosprašením zase opylíme jejím vlastním pylem.

Pokud se šlechtěním chceme zaměřit na získávání čistých pastelových barev, je vhodné kombinovat rostliny se stejnou barvou. V tomto případě se také raději vyhneme kombinování vícebarevných a okatých kultivarů. Tedy modré s modrými, červené s červenými, nebo jednu z rostlin použijeme bílou. Kombinace bílá \times světle žlutá také není nejvhodnější, protože převážně vzniknou rostliny světle krémové, což je barva nejasná, nedotažená do pastelového odstínu. Příkladem je např. cv. „MR. CLEAN“. Návody, jaké barevné kombinace sestavovat, aby vznikla např. zelená, jsou problematické. Určitou genetickou spojitost mají mezi sebou rostliny s květy purpurovými a zelenými, nebo také červenými a žlutými.

Předně je však nutné si tyto předpoklady u daných rostlin ověřit vlastní šlechtitelskou prací. Z mých pozorování mohu potvrdit, že některé barvy se mezi semenáči vyskytují méně často, je to především oranžová, méně častá je i tmavá purpurová a žlutá. Naopak, růžová, světle červená a světle levandulová jsou velmi časté a vyskytují se v nepřeberném množství odstínů. Zachytit tyto odstíny a nuance červené na barevných tabulkách, je věc naprosto vyloučená. Zajímavá však je skutečnost, že zkadeření se na červené mečíky přenáší velmi nesnadno.

Pokud se ve šlechtění mečíků zaměříme na jisté cíle, dají se předpokládat určité úspěchy. Vzniklé rostliny mohou být dokonce lepší než jejich rodiče, ale pořád to budou rostliny, jež nás nepřekvapí něčím naprosto novým, co tu ještě nebylo. Genetický zázrak se dá očekávat jen při cílevědomé práci s vysoce kvalitním materiálem a vložením nových genetických znaků do našich semenáčů. Začít pracovat s botanickými mečíky? Pěstování a adaptace botanických mečíků na naše klimatické podmínky je dalším velkým problémem. Počkejme si raději, možná, že se k nám něco nového v nejbližších letech dostane ze zahraničí již jako hybrid přizpůsobený na naše klima a schopný křížení.

Větší předpoklad úspěchu se dá očekávat při práci s vlastními vybranými semenáči. I zde postupujeme s jistým úmyslem a systematicky.

Při křížení semenáčů si vytypujeme zase jen rostliny, které jsou nejlepší a nejpřínosnější. Sestavíme semenáče do hybridizačních tabulek podobně jako kultivary, se kterými jsme původně začínali.

Semenáče křížíme mezi sebou, nebo semenáč zkombinujeme s některou nově získanou novinkou, jež má právě ty vlastnosti, které u svých rostlin postrádáme.

Pomocí hybridizační tabulky se dají vypracovat celé šlechtitelské programy. Značnou a důležitou úlohu zde hraje schopnost a fantazie šlechtitele umět se v těchto kombinacích orientovat a také již zmíněné umění výběru nejlepších rostlin z porostů semenáčů, není zanedbatelné.

Výborné je, když máme blízko kamaráda mečíkáře a můžeme si od něj přinést pyl z rostlin, které momentálně potřebujeme ke křížení a na naší za-

hrádce v tomto čase nekvétou. Pyl si můžeme přinést i z výstav. Se svolením majitele odtrhneme pylové tyčinky z ještě nerozkvetlých květů. Pečlivě je uložíme k převozu do Petriho misek nebo staniolových kornoutků. Pyl se dá několik dní skladovat v ledničce, považují to za řešení jen v tom případě, když pylová rostlina odkvétá a plánovaná rostlina mateční rozkvetá až za několik dní. Za nejvhodnější způsob, jak získat dostatek dobře vyzrálého pylu, se mi osvědčuje umístění pylových květů do váz v místnosti, kde netrpí povětrnostními podmínkami.

Někteří pěstitelé nesouhlasí s tím, aby semenáče vedené pod čísly byly nabízeny v seznamech a dál šířeny. Odvolávají se na to, že vzniká velký zmatek v seznamech a mohou se poplést natolik, že v průběhu několika sezón již neví, od koho ty značené rostliny pocházejí.

Mělo by se přistoupit k určitému upřesnění těchto značek, a to tak, aby před číslem, nebo za číslem, jež je záležitostí šlechtitele, byl i jeho zkratka. Všechny mečíky není možno pojmenovat, to si zaslouží jen ty nejlepší, protože mnohé z těch slabších po čase zaniknou, a hledat kvanta nových přílehavých jmen není také snadnou záležitostí. Tedy semenáče by se měly introdukovat i tehdy, pokud mají jen číselné značení. Jsou to takzvané meziprodukty, pro šlechtitele důležité.

Snažil jsem se ve svém příspěvku alespoň trochu přiblížit našim členům problémy a nesnáze při šlechtitelských začátcích i pokrocích při této náročné avšak velmi zajímavé a tvůrčí práci. Otáze kolem novošlechtění je ještě mnohem více a já pevně věřím, že i další zkušenosti šlechtitelů rozšíří a prohloubí rozebírané problémy v mém článku.

Amatérské šlechtění - ano, či ne?

Dr. Leonard Rýznar

Ve svém příspěvku bych rád zaujal stanovisko k některým otázkám křížení a šlechtění, diskutovaným na výroční členské schůzi v Olomouci v roce 1982.

V diskusi byl projeven názor, že se dostává do oběhu mnoho amatérských kříženců, které nedosahují dobré kvality a zaplňují sortiment našich členů nekvalitním balastem. V souvislosti s touto připomínkou se hovořilo o tom, že křížit neznamena ještě šlechtit, a že mezi tyto dva pojmy nelze dát v žádném případě rovnítko. Obá-

vám se, že mnoho přítomných nabylo dojmu, že amatérské, a tedy i jejich pokusy o křížení, nemají naprosto žádnou naději na úspěch.

Je fakt, že každá lidská činnost vyžaduje jak teoretickou, tak i praktickou přípravu. Víme, že dnes, v době obrovského rozmachu ve všech oblastech lidské činnosti, je nutná ještě navíc dobrá znalost současného stavu věci. Přeneseme-li se k našemu problému, měl by šlechtitel znát alespoň povšechně základní genetické principy, měl by vědět, jak šlechtění prakticky provádět a v neposlední řadě by měl znát slušné stávající sortiment, aby mohl odpovědně posuzovat kvalitu svých semenáčů. Rozhodně by měl též vědět, co vlastně svou šlechtitelskou činností sleduje, co chce.

Nemyslím si, že všichni z nás se stanou hned šlechtiteli. Někoho baví

pěstování květů pro radost svou a svých blízkých a šlechtitelská činnost ho neupoutá. Na druhé straně však šlechtění jako každá tvůrčí činnost přináší daleko více uspokojení a radosti než pouhé pěstování stávajících odrůd. Dokladem toho je i to, že stále přibývá těch, kteří začali křížit a šlechtit a dosáhli již pěkných výsledků.

Křížit a šlechtit není skutečně jedno a totéž. Nejsem filolog, a proto mohu smysl obou výrazů postihnout jen obecně. V našem případě může slovo „křížit“ chápat jako spojení některých vlastností dvou odrůd. „Šlechtění“ je pojem širší, zahrnuje navíc záměr, který vede ke křížení (např. výběr rodičovských rostlin, snaha sloučit v novém jedinci určité znaky obou rodičů) a rovněž činnost selekční, kdy z množství semenáčů vybereme právě ty, které splňují naše záměry, a které představují pro stávající sortiment přínos. Je tedy pravda, že křížit nemusí ještě znamenat šlechtit, na druhé straně však činnost šlechtitelská v sobě nutně zahrnuje křížení.

Domnívám se proto, že by nebylo správné zavádět slovo „křížitel“ v hanlivém smyslu jako označení toho, kdo dělá třeba první a dosud ne zcela úspěšné krůčky ve šlechtění. Vždyť ten, kdo třeba je n kříží, to dělá především pro svou radost a potěšení. I výsledky ne zrovna světoborné mu přinášejí vnitřní potěšení, mnohému však i tvůrčí neklid. A pak je již zpravidla jen kousek k tomu, aby se zrodil nový šlechtitel.

Mám za to, že chceme-li zodpovědět otázku, zda máme šlechtit či ne, musíme vzít v úvahu ještě následující skutečnost: Na nově šlechtěné odrůdy gladiol a obecně čehokoli jsou kladeny určité požadavky. Ty jsou motivovány především tím, k čemu má nová odrůda sloužit. Je zřejmé, že podnik, zabývající se produkcí květů pro obchod, nemůže pěstovat odrůdu, která nesplňuje požadavky na velkovýrobní sortu, ani kdyby šlo o odrůdu jakkoli krásnou a obdivovanou. Zahradkář si to dovolit může. To je též jeden z důvodů, proč musejí

profesionální šlechtitelé klást při šlechtění zvýšený důraz i na takové vlastnosti nové odrůdy, které se zahrádkáři nejeví jako nejpodstatnější.

Z toho je zřejmé, že úspěšný amatérský šlechtitel bude vycházet, a navíc zcela vědomě, z poněkud jiných požadavků, než šlechtitel profesionální. Nikoli však ke škodě, ale k prospěchu věci. Bude totiž vytvářet odrůdy, vhodné především pro zahrádkáře.

Nemohu souhlasit s názorem, že by semenáče našich členů, kteří se zabývají šlechtěním, představovaly vážné nebezpečí „zapráskání“ sortimentu pěstitelů. Je sice pravda, že amatérský šlechtitel, byť by byl jakkoli solidní, si nemůže dovolit dlouholeté sledování vlastností jednotlivých semenáčů v tisícových množstvích, jak si to může dovolit profesionální šlechtitel. Tato skutečnost pochopitelně sama o sobě přináší určité riziko nesprávného ohodnocení semenáče před jeho uvedením do oběhu. Domnívám se však, že toto riziko není rozhodně o nic větší, než při koupi novinek od některé vyhlášené firmy. O tom se můžeme konečně přesvědčit na každoročních výstavách.

Je nepopíratelné, že každý šlechtitel by měl přistupovat k posuzování svých semenáčů před jejich uvedením do oběhu s maximální zodpovědností. Existují však nějaká absolutně obecná a dokonalá kritéria pro posuzování semenáčů? Semenáč musí bezesporu splňovat některé základní podmínky k tomu, aby měl nárok na další existenci. Při posuzování semenáče se však vždy uplatňuje i subjektivní přístup každého pěstitele. Víím ze zkušenosti, že při četných návštěvách v naší zahradě se pěstitelům líbí často semenáče, které jsem určil k vyřazení. Na druhé straně to znamená, že pěstitele patrně nikdy plně neuspokojí všechny odrůdy, které neviděl kvést, a které získal na základě doporučení kolegy pěstitele nebo které si objednal podle popisu v seznamu.

Jsem přesvědčen, že většina našich členů je schopna posoudit kvalitu nově získaných semenáčů a poučit se

pro další sezóny. Alespoň trochu zkušenému pěstiteli se tedy nemůže stát, aby si snížil, alespoň ne dlouhodobě, kvalitu svého sortimentu. Špatný semenáč zmizí ze světa sám a špatný či nezodpovědný šlechtitel neuspěje.

Shrnu-li tyto řádky v závěr, domnívám se, že amatérské šlechtění je nejen opodstatněné, ale i žádoucí. Poskytuje šlechtiteli ušlechtilou tvůrčivou činnost a radost z jejich výsled-

ků a pěstitelům možnost obohatit svůj sortiment novými odrůdami, vy-pěstovanými navíc v našich klimatických podmínkách.

Dovolil jsem si vyjádřit svůj názor na amatérské šlechtění. Jsem si samozřejmě vědom toho, že na stejnou věc mohou být různé názory. Redakční rada uvítá další příspěvky, zabývající se touto tematikou.

✻ VÝSTAVY ✻

Vynikající výstava mečků v Ostravě

Oldřich Sedlář, Ostrava-Zábřeh

Ještě před 10 lety byly hlavní náplní výstav zahrádkářských produktů ovoce a zelenina a květiny tvořily jen rámeček pro výstavní exponáty. Dnes již je situace poněkud jiná. Je pravdou, že výstavy ovoce a zeleniny mají nadále své zájemce a návštěvníky, ale jejich počet klesá. Jednou z příčin je to, že v sortimentu ovoce a zeleniny se neobjevují tak často nové odrůdy, které by byly výkonnější a atraktivnější. Další příčinou je částečná změna zájmu společnosti. Je kladen veliký důraz na zlepšování a zkrášlování životního prostředí, na vytváření odpočinkových a rekreačních částí či koutů na zahrádkách. Tyto a ještě další okolnosti způsobily stále častější výstavy různých druhů květů, ať už komplexní ukázky ze všech oblastí, nebo specializované výstavy určitého sortimentu jako např. tulipánů, kosatců, růží, lilíí aj. Takové květiny svou krásou, vůní a barevnou škálou vytvářejí u návštěvníků povznášející a ušlechtilé dojmy i

radost z mnohostranné krásy přírody a jejich produktů.

Popularita těchto výstav se zvyšuje zvláště ve městech, kde mnoho návštěvníků, kteří pocházejí z venkova, má vrozený zájem o krásné květiny i jiné pěstitelské úspěchy a zkoušejí potom mnozí na těch několika čtverečních metrech před domy a paneláky své zahrádkářské umění. Odvážnější pěstují i náročné květiny a konifery u svých chat a chalup.

Zahrádkářská organizace v Ostravě-Zábřehu pořádá již asi 10 let mimo výstavy ovoce i výstavy jarních cibulovin, mečků, růží a jirčin. Tyto výstavy mají u obyvatel nejen této části města velký úspěch a zvláště výstavy mečků se těší mimořádnému zájmu. Ve dnech 21.—22. srpna byla další výstava těchto nádherných květů. Celkem 2275 návštěvníků hodnotilo nejvíce široký sortiment exponátů, četné novinky a příkladnou kvalitu květů. Jména vystavovatelů jako např. Slíva Miroslav, Dinter Bernard, ing. Petráš Mil., Kozel Jaroslav, Kaštopský Jaroslav, ing. Černý Zdeněk a další zaručují vždy dokonalost výpěstků.

Proto je zcela pochopitelné, že návštěvníci se jen velmi těžko rozhodovali v anketě o nejkrásnější meček, takže na hodnotícím lístku byla nej-

častěji odpověď: Líbilo se mi všechno, těžko se mohu jednoznačně rozhodnout pro ten či onen exponát. Avšak z 520 odevzdaných odpovědí se vyslovalo nejvíce hlasů pro odrůdy Ecstasy, Klondike, Modrá rozprávka a další.

Hlavním cílem výstavy bylo zdůraznit využití květiny v prostředí domova a pracoviště. Tento úkol byl splněn na výbornou a přispěl tak další malou měrou k zlepšení životního prostředí a pohody domova.

Malé zastavení nad pražskou výstavou gladiol

Ing. Prachař Milan

Na počest 25. výročí trvání ČZS uspořádala naše organizace „Gladiris“ propagační výstavku gladiol, která se konala v místnosti ÚV ČZS v Praze ve dnech 27.—30. 8. 1982.

Vzhledem k tomu, že plánovaná výstava z pohledu termínu již spadala do závěru sezóny, podařilo se přesto i za ztížených podmínek zajistit výstavní květy gladiol.

Nemalou zásluhu na uskutečnění výstavy mají: př. Kabilka, př. Dočkal, př. Lelek, př. dr. Oberuč, kteří i za ztížených podmínek zajistily květy gladiol pro výstavu. Svým podílem přispěli i pracovníci z ÚV, kteří zajistili vázy pro aranžování výstavy. Přítel Vávra a Tužil a bratři Lukeštíkoví spolupracovali na aranžování výstavy a celkovém průběhu výstavy.

Chci všem zúčastněným touto cestou poděkovat za projevenou snahu a pochopení při náročném uskutečnění výstavy.

naše ZKUŠENOSTI

Gladioly kontra Glamoxone

Václav Sochor

„Chybami se člověk učí...“ Tato stará lidová moudrost platí i dnes a proto chci seznámit přátele i s pokračováním případu, vylíčeného ve 49. čísle GLADIRISu pod názvem „Cesta k moudrosti...“

Při sklizni jsem získal asi tak 20 procent zdánlivě zdravých, neb jen málo poškozených hlíz. Tyto jsem očištil a uskladnil obvyklým způsobem, nějaké hlízy jsem přenechal svým přátelům. V průběhu zimy mi však „odešlo“ dalších asi 10 procent hlíz. Každoročně si některé hlízy předpěstovávám v květináčích již od února. Totéž jsem udělal i letos, jenže naprostá většina hlíz ne a ne klíčit. Několikrát jsem je vyjmul, u některých byly sem-tam nějaké kořínky, špičky buď vůbec neb nepatrně narašené.

Po loňské sklizni jsem hovořil s několika odborníky (i profesionály!) na téma prostředky k ochraně rostlin a ti mi svorně říkali, že hlízám se nemůže nic stát, že GRAMOXONE rozkládá pouze chlorofyl a podzemní části zůstávají nedotčeny, tak, jak jsem psal i já v shora citovaném článku, po zkušenostech s pampeliškou, sulačcem a jinými kořenovými plevele. Skutečnost však byla úplně jiná!

Z květináčů jsem většinu hlíz musel vyhodit a ani při jarní výsadbě na zahrádce to nebylo o mnoho lepší. Jako příklad uvádím jeden ze svých semenáčů na kterém mi velmi záleželo a proto jsem jej měl z předchozí sezóny na své poměry silně namno-

žen. Zbylo mi 21 hlíz, které jsem vysadil. Jedna z nich rostla normálně, zdvojnásobila se a dala dobré květy. Druhá udělala „trávu“ a zbývajících 19 vůbec nevzešlo. Nyní při sklizni vyjmám ze země značnou část hlíz naprosto nepoškozených, tak, jak jsem je na jaře do země vložil, bez kořínků, bez náznaku klíčení. Několik z nich jako ukázkou posílám do redakce.

Když jsem tento stav zjistil, a věděl jsem to již po zkušenostech s květináči, jsem 2. května napsal všem přátelům, jimž jsem mečíky přenechal, že jim v plném rozsahu hlízy nahradím z letošní sklizně, z brutů. Tyto pěstuji většinou pod folii. Po počátečním zaváhání, kdy některé z nich byly zažloutlé a asi 5 procent jich uhynulo, se srovnaly, zazelenaly a

dále rostly docela zdravě. Nyní jsem z nich sklídl pěkné, naprosto zdravé hlízy. Díky jim, jsem chytil, jak mi psal jeden přítel, „druhý dech“ a až na několik případů mám sortiment zachráněn. Jiný z přátel mi k tomuto případu napsal: „Já herbicidů nepoužívám, nejlepší „herbicid“ je náš děda...“ Škoda, přeshkoda, že tento „herbicid“ nelze získat ani v TUZEXU za valuty! Já GRAMOXONE pochopitelně rovněž nepoužívám mezi rostliny, pouze k hubení plevelů na některých špatně přístupných místech. K celému případu došlo docela prostou záměnou dvou stejných lahví.

Na závěr bych jen konstatoval, že souboj GLADIOLY kontra GRAMOXONE prohrály beznadějně gladioly a varuji všechny přátele před jeho neopatrným použitím.

VYUŽITÍ FÓLIE PŘI PĚSTOVÁNÍ MEČÍKŮ

L. Rýznar, P. Repčík

Využití polyethylenové fólie v zahrádce je dnes velmi rozšířené. Bílé fólie se používá především ke stavbě různých typů fóliovníků, černé fólie jako krytu povrchu záhonu při pěstování okurek, jahod atp.

Bílé, ale především černé fólie, lze s výhodou použít i při pěstování mečíků. V tomto článku shrnujeme naše zkušenosti, získané v posledních letech.

Bílé fólie lze použít při stavbě fóliovníku, určeného k přirychlení pozdních odrůd, které chceme křížit s odrůdami ranějšími. Fóliovník plní svou funkci především v době po nasazení hlíz (konec března — začátek dubna) a pak před sklizní hlíz, kdy na opylených rostlinách dozrávají semena. Během léta musí být zajištěno intenzivní větrání, aby nedošlo k přehřátí rostlin. Výška fóliovníku musí být taková, aby bylo možno se v něm volně pohybovat. Rostliny pěstované ve fóliovníku kvetou o 2—3 týdny dříve než rostliny na volné ploše, květy z fóliovníku však nedosahují takové kvality jako květy z volného záhonu.

Před několika lety jsme prováděli pokusy urychlit klíčení brutů a semen přikrytím záhonu fólií. Záhony jsme ihned po vysetí a důkladném zalití pokryli jednak bílou, jednak černou fólií. Fólie byly položeny přímo na povrch záhonu tak, že přesahovaly na cestičky, kde byly zatíženy břevny či kameny. Bílá fólie se za daných podmínek použití rozhodně neosvědčila; růst brutů

sice urychlila, současně však vytvořila perfektní podmínky pro růst semených plevelů. Při odstraňování bujné plevele pak docházelo nutně ke značnému poškození vytvářejícího se kořenového systému brutů či semen. Černá fólie dala však vynikající výsledky. Asi po dvou týdnech se při kontrolním odkrytí ukázaly prvé klíčky mečíků. V této době byla fólie odstraněna a záhon byl ponechán nepříkrytý. Ve srovnání s nepokrytým záhonem urychlila černá fólie klíčení brutů asi o 2 týdny a navíc zvýšila procento klíčivosti brutů i semen. Prodloužení vegetace o tuto dobu se při sklizni projevilo výrazně na kvalitě a velikosti sklizených hlíz. Černá fólie se navíc ukázala být vynikajícím „fyzikálním herbicidem“. Semenné plevele, které vyklíčí v době, kdy je záhon pokryt černou fólií, se spálí, jakmile se dotknou sluncem rozpálené fólie. Černá fólie nám tedy ušetří navíc hodně práce při odstraňování plevelů z porostů brutu a semen, kde je použití chemických herbicidů problematické a především krajně riskantní. Použití černé fólie má dvě drobná úskalí: Fólii je nutno kontrolně v intervalech 5—7 dní odkrývat. Sledujeme, zda je záhon dostatečně vlhký a dále sledujeme, zda již nedochází ke klíčení brutu či semen. Jakmile se objeví první rostlinky, fólii odstraníme.

Černou fólií lze s úspěchem použít nejen při pěstování brutu, ale i při pěstování hlíz. I zde urychluje černá fólie růst rostlin a i zde působí jako prostředek ničící rychle klíčící semenné plevele, jak je zřejmé z obrázku.

Přední záhon byl zakryt 18 dní černou fólií, zadní byl ihned po výsadbě hlíz ošetřen Gesagardem 50 v dávce 1 gram na 10 m². Prostřední záhon byl ponechán bez fólie a nebyl ošetřen herbicidem. Z obrázku je patrné, že účinek černé fólie je obdobný jako účinek herbicidu. Použití fólie má však ve srovnání s použitím herbicidu tu výhodu, že půda není zamořována nežádoucími chemikáliemi.

V poslední době se objevila na trhu tzv. porofólie. Použili jsme ji s úspěchem následně po černé fólii při pěstování semenáčků. Záhon s vysetými mečíkovými semeny byl přikryt nejdříve necelé 3 týdny černou fólií. Jelikož semeno mečíků klíčí poměrně dlouho, vyklíčila v této době většina semen plevelů, které byly černou fólií spáleny. Jakmile se začaly ukazovat semenáčky mečíků, byla černá fólie nahrazena porofólií. Pod porofólií se udržuje vlaha déle než na odkrytém záhoně a teplota povrchu přikrytého záhonu je vyšší než záhonu nepřikrytého. Přitom však nehrozí přehřátí či spálení semenáčků. Styk s fólií rostlinám nevádí. Porofólie byla odstraněna asi po 4 týdnech. Tento způsob pěstování semenáčků není sice zcela optimální, je nutno dát přednost brzkému výsevu semen do poloteplého pařeniště či fóliovníku, jeho výhody však oceníme tehdy, nemáme-li možnost vysetý záhon obskakovat a hlídat, aby nepřeschl.

Závěrem můžeme získané zkušenosti shrnout takto: Černá fólie je výborným pomocníkem mečíkáře. Ušetří mu hodně práce v předklonu, a navíc zvyšuje kvalitu sklizených hlíz. Použití bílé fólie je omezené. Předběžné pokusy s porofólií ukázaly vhodnost jejího použití při pěstování hlízek ze semen.

Stomatologie hlíz

Vlastimil Novák

Každý z nás pěstitelů mečíků má velkou starost o uchování dobrého zdravotního stavu mečíkových hlíz do příští výsadby. Ne vždy se nám to bezzbytku podaří a zákon schválnosti tady působí bezzbytku. Hlíz, kterých máme málo a záleží nám na nich, odcházejí i přes velkou péči a odrůdy, které máme dostatečně namnožené, nemají ani procento ztrát.

Jedna z chorob, tvrdá hniloba mečíkových hlíz, se velmi často objevuje u nově získaných odrůd. Vytváří tmavě hnědé až černé pryskyřicovité skvrny, které zasahují do nitra hlízy a po uschnutí se dají lehce vyloup-

nout. Po tomto zásahu dochází, za prvé, k rychlému vysychání hlízy, a zadruhé, k oschnutí povrchu rány, což zmenšuje zdravou část hlízy. Při rozsáhlejším napadení, hlavně u drobných hlíz, dochází převážně k jejich ztrátě.

Na ochranu proti této chorobě jsem použil dosud nepoužívaný a nepublikovaný způsob ošetření. Koncentrické skvrny odstraním, čistou ránu zasypu ochranným prostředkem (např. Bedlate) a do rány kápnu horký vosk ze svíčky. Povrch prsty uhladím do tvaru hlízy. Tímto se stoprocentně zamezí přístupu vzduchu a tím i vysychání hlízy.

Provedl jsem u několika hlíz toto ošetření a stálá kontrola ukázala, že hlízy jsou v naprostém pořádku. U začátečníků bych doporučoval použít jiné barvy vosku než má hlíza (vá-

noční barevné svíčky), protože při dobrém ošetření se velmi těžko hledají napadená místa. Pokud vám záleží na pěkném zhledu, použijte stejné barvy vosku jako má hlíza a bude vás těšit, když při kontrole uvidíte jen samé pěkné hlízy.

Tyto moje zkušenosti jsem prokonzultoval s pěstiteli př. V. Urbanem z Bolehoště a př. M. Vávrou z Nechanic. Oba tento způsob použili a velmi dobře se o něm vyjadřují.

Pokud máte čas a chuť, zkuste to také.

Špičkové odrůdy mečků Petra Welcenbacha

Když se před několika lety P. J. Welcenbach rozhodl, že se pokusí pěstovat mečiky, ani nevěděl, že rostou z hlíz. Dnes nejenže získává vysoké ocenění na květinových soutěžích při příležitosti Celostátní výstavy květin ve Wiskonsinu, ale také sbírá „royalty“ (nejvyšší ocenění) některých odrůd, s nimiž uspěl na světovém trhu.

Welcenbachův příběh začal náhodou. On a jeho manželka Mae získali jeden a půl akru půdy na Calumet Road, západně od dálnice č. 100, pár let po svatbě. Rozhodli se na této půdě pěstovat zeleninu a květiny. V katalozích semenářských firem uviděli i mečiky, neodolali a společně s jinými květinami objednali i dva tucety mečkových hlíz, květinu, na níž si vzpomněli ze své svatby.

„Výsledky mého prvního pokusu byly senzační,“ vysvětlovat Welcenbach. „Byl jsem tak nadšený, že jsem vzal několik klasů do zaměstnání. Všichni byli nadšeni nádhernými květy a tak mne to od té doby chytlo za srdce.“

V dalším roce Welcenbach objednal dalších 200 hlíz. „Rozhodl jsem se pěstovat méně zeleniny, abych měl více místa pro květiny,“ odpověděl reportérům.

Pěstování mečků a příležitostně obdarování spolupracovníků způsobilo, že se ho jeden z nich zeptal, proč nevystavuje mečiky na Státní výstavě květů. Tato výstava se měla otevřít další den.

Welcenbach řekl: „Vzal jsem několik nejlepších květů a zaregistroval jsem se jako vystavovatel. Bylo to velmi jednoduché a rychlé. Každý z květů, jež jsem vystavoval, získal stuhu. Pomyslel jsem si, když takové výsledky se dají získat bez jakékoli přípravy, jaké pak dosáhnu po seriózní přípravě?“

V dalších letech Welcenbach pokračoval ve sbírání stuh, ale myslel již na uznání nejvyšší, Grand Champion. Aby tento titul dosáhl, sbírali on i jeho syn Steve zkušenosti, kde jen mohli. Základní trik, jež objevili, se jmenuje „grooming“ (úprava klasu před výstavou). Tato malá úprava spočívá v tom, že vystavovatel den před výstavou vkládá malé tampóny z vaty mezi květy a klas, aby se květy správně nasměrovaly.

Větší tampóny se jemně vkládají do polootevřených květů, aby je přinutily k plnému otevření. Samozřejmě, tyto pomůcky se musí před hodnocením odstranit.

Welcenbachovi vybírají a řezou své výstavní klasy dvě noci před výstavou, nebo ráno, den před výstavou. Potom květy uloží do ledničky. Obvykle květy udrží svůj nejlepší vzhled asi dva dny. Některé se do své dokonalosti otvírají právě až na výstavním stole.

V posledních letech Welcenbachovi obrátili svou pozornost a zájem ke šlechtění mečků a pěstování svých vlastních odrůd. Welcenbach získává „royalty“ za mečík, který sám vyšlechtil a pojmenoval „Beth Heiden“. Má kouřově bronzovou barvu se zábleskem oranžové v hrdle.

„Když jsem vyšlechtil tento mečík,“ říká Welcenbach, „připomínal olympijský oheň. V plně nádherně vykvetl“

v sezóně, kdy Beth získala bronzovou olympijskou medaili v rychlobruslení. Domníval jsem se, že toto pojmenování je perfektní a také jsem dostal povolení pojmenovat tento mečík po ní.“

Od svatebního dne až po dnešek se staly mečíky neoddělitelnou součástí života Petra Welcenbacha.

(Podle The Milwaukee Journal 26. 7. 1981 přeložil

Jano Margóč)

HEMEROCALLIS - DENIVKA

Liliaceae — liliovité.

Ladislav Šmíd

Rod má asi 15 druhů rostoucích převážně ve východní Asii.

Původní botanické druhy:

HEMEROCALLIS CITRINA, pochází z Japonska. Má tmavé úzké listy a pevné stonky s 20 i více poupaty. Květy jsou dlouhé, úzce nálevkovité, s úzkými plátky. Jsou světle citronově žluté a intenzivně voní, rozvíjejí se během noci a již dopoledne se zavírají. U nás je dosti rozšířena, kvete v červnu a červenci.

HEMEROCALLIS FULVA, původ neznámý, v Evropě roste zplaněle na mnoha místech, v zahradách se podobně jako předchozí druh pěstuje od středověku. Listy má široké, světleji zelené, květy žlutooranžové až narezavělé s červenou kresbou kolem jícnu. Nevoní a bujně roste. U nás velmi rozšířen. Kvete v červenci a srpnu.

HEMEROCALLIS FLAVA. Je rozšířena od Japonska až do Evropy. Od paměti se pěstuje v zahradách. Má kratší širší listy, ne tak pevné stonky a jen 6—9 poupát. Květy jsou zářivé barvy, rozevřenější a mají širší plátky. Silně voní. Kvete již v květnu. Velice rozšířena.

Ostatní botanické druhy nejsou běžně rozšířeny. Na šlechtění se podíle-

ny *H. aurantiaca* mající i plnokvětou formu, nízká *H. dumortieri*, velmi pozdní *H. multiflora*, raná *H. middendorffii* a *H. thunbergii*. Dále se na šlechtění podílely stálezelené subtropické druhy, jejich potomci vyžadují zimní kryt.

Hemerocallis má dužnaté, často vřetenovité ztlustlé kořeny. Úzké, dlouhé, žlábkovité listy v hustém přírodním trsu připomíná mohutnou širokolistou trávu. Květy jsou šestičetné, nálevkovité a velké, jsou ve vijanech, vydrží otevřeny pouze jeden den. Trs však kvete velmi dlouho, protože na jednom stonku je mnoho, někdy až čtyřicet poupát, která postupně rozkvétají. Nejlepší stanoviště je s hlubokou výživnou půdou a na plném slunci. Denivky potřebují dostatek místa (až jeden metr čtverečný na rostlinu) a co nejméně přesazování, aby se mohly rozrůst do plné síly a krásy. První dva roky po přesazení mnoho nekvete. Nesevědí jim trvalé moko, v polostínu méně květu. Množí se dělením. Některé odnožují velmi málo, což se odráží na cenách. Např. červená odrůda **POST TIME** Wild 75, byla v roce introdukce nabízena za 250 \$, za 5 let klesla její cena na 125 \$. Ceny běžných novinek v roce introdukce odpovídají přibližně cenám nově introdukovaných kosatců, tedy 30—40 dolarů [za kus]. Ceny se v dalších letech ustálí na 6—20 \$ za rostlinu.

Použití denivek je všestranné. Uplatní se stejně dobře ve smíšených skupinách, ve skupinách sestavených jen z různých odrůd denivek tak soliterně. Jsou okrasné nejen květem, ale také listem. Trsy denivek plní ve skupinách stejnou funkci jako okrasné traviny, brzy raší, po celou vegetaci jsou svěže zelené a zatahují pozdě na podzim. Některé odrůdy jsou stálezelené, ty však jsou pro naše podnebí poměrně choulostivé, musí se na zimu zakrýt, například jehličím.

Denivka téměř netrpí chorobami. Je nenáročná, velmi vytrvalá a vydrží na jednom stanovišti mnoho let. Jako houbová choroba je v literatuře uváděna pouze čern, (Heterosporum

gracile) — na listech žluté až hnědé skvrny, nejdříve na špičkách. Ze živočišných škůdců je uváděna jen plodomorka (Contarina quinquenostata). Těžištěm převratného šlechtění v posledním desetiletí jsou jižní státy USA. Bylo dosaženo čistých pastelových barev, některých u denivek dříve neobvyklých.

Americká společnost pěstitelů denivek — AHS, AMERICAN HEMEROCALLIS SOCIETY každoročně hodnotí starší i nové denivky, uděluje ceny a vyznamenání podobně jako je tomu u amerických kosatců.

1. stupeň — Honorable Mention HM, čestné uznání,

2. stupeň — Award of Merit AM, čestná cena, jen 10 sort v roce,

3. stupeň — Stout Medal — Stoutova medaile — STM, jen jedna denivka roku.

Kromě těchto cen jsou další, jako Presidents Cup, Don Fisher Memorial, atd. Oceněné a vyznamenané sorty patří ke špičkovým výpěstkům světového sortimentu denivek. Ročně se registruje na 500 novinek!!!

V krátkém přehledu se zmíním o některých nejzajímavějších kultivarech:

AMERICAN REVOLUTION (Wild 74) černofialová,

SUMMER WINE (Wild 74) purpurová,

MINSTREL BOY (Wild 74) modrovínová,

GRAPE VELVET (Wild 80) vínově purpurová,

DRIVEN SNOW (Sellers 76) téměř bílá.

U obvyklých barev žluté, oranžové a červené byly dosaženy čisté odstíny s krásným zvlněním. Některé jsou i barevně kombinované.

DOLL HOUSE (Wild 80) oranžovorůžový,

CHERRY LACE (Wild 77) třešňově červený,

FLAMES OF FORTUNE (Peck 73) orchideově růžový,

RASPBERRY WINE (Wild 80) třešňově červený,

REAL WIND (Wild 78) překrásně růžovooranžový, cena 80 \$.

GIRL SCOUT (Wild 78) žlutý a další.

U nás se denivky vyjma botanických druhů pěstují velice málo. A když, tak jde jen o staré odrůdy z 50. až 60. let, většinou nevalné okrasné hodnoty. Několik těchto posledních novinek se mi podařilo získat společně s přítelem Mimiránkem. Podle toho, jak tyto u nás nové krásky porostou a jestli se budou líbit více než kosatce, se necháme překvapit.

Společenská kronika

Od ledna do dubna v letošním roce oslaví svá jubilea naši přátelé, pěstitelé mečíků a kosatců. Hodně zdraví, hodně úspěchů a radosti přeje výbor naší organizace.

50 let

JOSEF ŠILHÁN, Velká Bíteš
KAREL STUHLÍK, Slavice

55 let

LUBOMÍR KNOPP, Bílovec

60 let

HELENA HELENÁROVÁ, Košice
MILAN ONDŘEJ, Kadaň
FRANTIŠEK ŠTERBA, Zbožíčko

65 let

ADOLF MANN, Lysá nad Labem
JIRÍ LOHYSNÝ, Pravčice

70 let

LUDVÍK KRÁLÍK, Vsetín
MARIE LUCZKOVÁ, Karviná 3

75 let

JOSEF KUKLA, Lovčice
BOHUSLAV MRÁZ, Hulín

76 let

HYNEK SLÁMA, Prostějov
Ing. **OTTO TASCEK**, Havířov

82 let

FRANTIŠEK PETRÁČEK, Libkovice.